

MORAVSKÁ VYSOKÁ ŠKOLA OLOMOUC
ÚSTAV EKONOMIE

Monika Smičková

Veřejné statky v České republice
Public Goods in the Czech Republic

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Ing. Jolana Kvíčalová

Olomouc 2013

Čestné prohlášení

„Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Veřejné statky v České republice vypracovala samostatně a uvedla v ní veškerou literaturu, kterou jsem použila.“

V Olomouci dne: 29. 3. 2013

.....

podpis

Poděkování

Úvodem práce bych ráda poděkovala Ing. Jolaně Kvičalové za pomoc, odborné vedení, a předání mnoha rad a zkušeností, které mi poskytla při vypracování této bakalářské práce.

OBSAH:

Úvod	6
1 Charakteristika veřejných statků	8
1.1 Tržní selhání	8
1.1.1 Nedokonalá konkurence	8
1.1.2 Externality	9
1.1.3 Asymetrické informace	10
1.2 Pojem veřejný statek	10
1.3 Základní dělení veřejných statků	11
1.4 Dělení statků podle původu	12
1.5 Optimální množství veřejného statku	15
1.6 Jednotlivá rizika v oblasti poskytování veřejných statků	16
1.7 Zabezpečování statků veřejným a soukromým sektorem	18
1.8 Příklady veřejných statků v České republice	18
2 Vybraný veřejný statek – školství	21
2.1 Historie školství v českých zemích	21
2.2 Legislativa v oblasti školství	22
2.3 Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy	24
2.4 Stupně vzdělávací soustavy	24
2.4.1 Mateřské školy	25
2.4.2 Základní školy	25
2.4.3 Střední školy	26
2.4.4 Vyšší odborné školy	26
2.4.5 Vysoké školy	27
2.4.6 Další instituce ve vzdělávací soustavě	27
2.5 Rámcové vzdělávací programy	28
2.6 Netradiční formy výuky	28

3 Vysoké školy v České republice	29
3.1 Vzdělávání na vysokých školách	29
3.1.1 Veřejné vysoké školy	29
3.1.2 Soukromé vysoké školy	31
3.1.3 Státní vysoké školy	32
3.2 Příklady státních vysokých škol v České republice	33
4 Analýza veřejných a soukromých vysokých škol v České republice	35
4.1 Celkové počty škol v České republice	35
4.2 Veřejné a soukromé vysoké školy v České republice	36
4.3 Porovnání veřejných a soukromých škol v Olomouckém kraji	41
4.3.1 Veřejné a soukromé školy v Olomouckém kraji	42
4.3.2 Podíl škol v Olomouckém kraji na celkovém počtu škol v celé České republice za rok 2011/2012	43
Závěr	44
Anotace	46
Seznam použitých zdrojů	47
Seznam obrázků	50
Seznam tabulek	51
Seznam grafů	52
Seznam příloh	53

ÚVOD

Pro svou bakalářskou práci jsem si zvolila téma „Veřejné statky v České republice“. Tato oblast je mi velice blízká, protože studuji obor Management a ekonomika ve veřejném sektoru. Důvodem mého výběru je zájem o oblast veřejné správy a v budoucnu bych se jí chtěla nadále věnovat. K dalším kritériím patří i odborná praxe na střední škole, kterou jsem absolvovala převážně v orgánech veřejné správy a tato práce mě obohatila novými poznatky a zkušenostmi. Problematika veřejných statků je v současné době velice aktuální téma, jak v soukromém, tak veřejném sektoru.

Veřejné statky označujeme jako jednu z forem tržního selhání. Jsou přínosem pro občany v dané zemi. Z toho vyplývá, že veřejné statky jsou potřebné pro to, aby stát mohl plnit svoje závazky. Tato okolnost přináší užitek jak pro daný stát, tak pro všechny jeho občany.

Cílem mé bakalářské práce je analýza veřejných statků se zaměřením na vybraný statek školství a jeho komparace v oblasti veřejného a soukromého sektoru.

Při zpracování práce použiji metodu **deskripce**, především v první části mé práce při popisu veřejných statků. Další metodou je metoda **komparace**. Tuto metodu využiji především ve druhé části mé práci, ve které srovnávám jeden konkrétní vybraný statek, jak ve veřejném, tak v soukromém sektoru. Třetí metodou je **analýza**, která mi pomůže při rozboru oblasti školství. Analyzuji dostupné texty a informace k tomuto tématu. V práci používám převážně odbornou literaturu, která v souvislosti s danou problematikou byla vydána, ale také internetové zdroje. V neposlední řadě jsou to webové stránky Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy a webové stránky Českého statistického úřadu.

V první části práce se zaměřím především na vysvětlení základních pojmů: co jsou to veřejné statky, jejich základní rozdělení podle dostupných kritérií, charakteristiku a financování, zaměřím se na oblast tržních selhání a způsoby jejich řešení. V další části popíšu určení optimálního množství veřejných statků, objasním pojmy, jako jsou černý pasažér, věznovo dilema, externality. Dále zde uvedu příklady konkrétních druhů veřejných statků, které se nejčastěji vyskytují v České republice.

Ve druhé části práce navážu na část teoretickou. V této kapitole si vyberu jeden konkrétní statek z dané oblasti, a budu ho analyzovat. Jako předmět analýzy jsem si vybrala školství neboli vzdělávání. Oblast školství je v dnešní době hodně diskutovaným tématem. Podrobně vysvětlím pojem školství, historii a současnost českého školství, legislativu. Dále se budu zabývat nejdůležitější institucí v českém školství, kterou je Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, popíšu systém a reformy školství v České republice, rozeberu jednotlivé stupně vzdělávací soustavy - mateřské, základní, střední a vysoké školy, hlavní výhody a nevýhody mezi nimi v rámci veřejného a soukromého sektoru.

V poslední části se zabývám především vysokými školami. Provedu jejich analýzu a komparaci, jak v soukromém tak ve veřejném sektoru. Určím počty žáků na jednotlivých vysokých školách. Dále si studenty na všech typech vysokých škol rozdělím podle několika kritérií – např. podle pohlaví, podle národnosti, dle forem výuky. Svůj průzkum zaměřím, jak na Českou republiku, tak na regionální úroveň – Olomoucký kraj.

1 CHARAKTERISTIKA VEŘEJNÝCH STATKŮ

V roce 1954 vznikla první definice pro pojem veřejný statek. Jejím autorem byl americký ekonom Paul Anthony Samuelson, v časopise *Review of Economist and Statistic* byl vydán jeho článek s názvem „The Pure Theory of Public Expenditure“, kde říká, že veřejné statky jsou statky, ze kterých mají všichni lidé společný užitek, to znamená, že když je bude používat jeden člověk, neznamená to, že statek spotřebuje, ale tento statek zůstává stále v nezměněné podobě, čímž se odlišuje od statků soukromých.¹

Paul Anthony Samuelson byl prvním odborníkem zabývajícím se veřejnými statky. Za nějakou dobu se jimi začaly zabývat i významní ekonomové této doby, jako jsou Cullis a Jones, Buchanan, Hyman a Sandler.²

1.1 Tržní selhání

Jako tržní selhání je obvykle označována situace, která nastane na trhu, když trh nedokáže vyřešit tři základní otázky: Co vyrábět? Jak vyrábět? Pro koho vyrábět?³ Za nejvhodnější systém alokace je považován právě zmíněný trh. Trh musí správně plnit veškeré své funkce, ale někdy se stane, že trh neplní svoje funkce tak, jak má. Poté se hovoří o tržním selhání. Trh může selhávat například v důsledku ztráty efektivity. Subjekty, vystupující na trhu nejsou kompetentní k tomu, aby na základě tržního, neboli cenového mechanismu tyto problémy odstranily.

Jako nejčastější tržní selhání se označují právě již zmíněné veřejné statky, nedokonalá konkurence, nedokonalá informovanost, diskriminace na trhu práce, sociální preference, nestabilní tržní systém nebo externalita.⁴

1.1.1 Nedokonalá konkurence

Pojem nedokonalá konkurence bývá označován jako nejčastější forma tržního selhání. Pod tímto pojmem je uvedena určitá situace, ve které si mohou jednotlivé ekonomické subjekty uplatnit určitou monopolní sílu při stanovení ceny. Důležitým rysem je to, že cena takovýchto faktorů je vyšší než mezní příjem. Konečným cílem je poté maximalizace zisku pro všechny výrobce.⁵

¹ SAMUELSON, P.A.. *Ekonomie*. Svoboda, Praha 1995.

² MALÝ, I. *Veřejné statky a veřejně poskytované statky* [online] [cit. 2012-11-14] .Dostupné z http://www.econ.muni.cz/~ivan/xxx/subjects/ver_econ/statky2.doc.

³ TULEJA, P., NEZVAL, P. a MAJEROVÁ, I. *Základy mikroekonomie*, s. 207.

⁴ REKTOŘÍK, J. a kol., *Ekonomika a řízení odvětví veřejného sektoru*, s. 12-13.

⁵ Srov. HOŘEJŠÍ, B., SOUKUPOVÁ, J. aj., *Mikroekonomie*, s. 507.

1.1.2 Externality

V předchozích kapitolách jsou definovány nejčastější faktory, kvůli kterým dochází k selhávání trhu. Posledním a neméně důležitým faktorem jsou externality. K externalitám dochází tehdy, jestliže mezi určitými firmami a spotřebiteli existují vztahy, které nemají svoje vlastní tržní ceny. Jejich výroba nebo spotřeba tak může znamenat buď určitý prospěch, nebo dodatečný náklad.

Externality se na trhu objevují tehdy, když výroba určité firmy způsobuje nepředvídatelné náklady nebo přínosy jiným firmám, za které tyto firmy neplatí. Podle povahy externalit je rozdělujeme do dvou skupin – externality kladné a externality záporné.

Jako **kladné externality** jsou často označovány situace, kdy činnost jednoho subjektu přináší prospěch a užitek druhému a ten nemusí hradit žádné náklady spojené s tímto projektem.

Záporné externality jsou situace přesně opačné, kdy činnost jednoho subjektu přináší náklady druhému, které nejsou hrazeny a nemá z nich žádnou výhodu ani užitek.⁶

Způsoby řešení tržních selhání v oblasti externalit

Prvním způsobem je **administrativní cesta** – vláda zavede pokuty, které budou postihovat obyvatele daného státu, kteří provádí nějakou zakázanou činnost – např. znečišťování životního prostředí, znečišťování ovzduší. Vláda tímto způsobem donutí občany odstranit tyto nedostatky koupí a instalací speciálních zařízení, které pomohou vyhnout se této situaci. Ale není to jednoduché, protože tato zařízení vyžadují speciální kontroly, které provádějí specializovaní odborníci z dané oblasti.⁷

Dalším známým způsobem jsou **opravné daně**, někdy se jim také říká **Pigouovy daně**. Je to určitá cena práva znečišťovat. Napravuje systém stimulů o přítomnost externalit a tím posouvá alokaci zdrojů blíže ke společenskému optimu. Tyto daně se nazývají ekologické.

Hovoří se o nich v případech, kdy mám určitou továrnu, která znečišťuje životní prostředí, tak její majitel musí povinně odvádět daň za znečištění životního prostředí.⁸

⁶ Srov. tamtéž, s. 509.

⁷ Srov. JUREČKA, V. a kol., *Mikroekonomie*, s. 335.

⁸ www.ucitelka.info [online] [cit. 2012-11-14]. Dostupné z : <http://www.ucitelka.info/ekonomie/trh-kapitalu..>

Dalšími možnými způsoby jsou potom **opravné dotace** nebo **veřejně financovaná poptávka**.⁹

1.1.3 Asymetrické informace

Další významnou situací tržního selhání je situace na trhu, kdy jedna strana trhu ví více informací než strana druhá. Tato situace bývá označována jako asymetrická. Situace vznikne za podmínky, kdy jedna strana trhu, obvykle to bývají kupující nebo prodávající má přesnější informace než druhá strana, která má informace neúplné, proto neví přesně, co se na trhu odehrává. Jedna strana trhu bude mít vždy nevýhodu oproti straně druhé.

Tato forma tržního selhání se nejčastěji objevuje ve firmách, když je prodávající více informován o prodávaném produktu než kupující. Zná jeho kvalitu, způsob zpracování, zemi původu. Dané informace jsou pro kupující velice důležité, pro jejich rozhodnutí, zda si daný produkt mají zakoupit či nikoliv. V případě, že prodávající neuvede informace dostatečně srozumitelně a v plné míře, kupující není povinen si daný produkt zakoupit, následně dochází k tržnímu selhání.¹⁰ Důsledkem existence asymetrických informací na trzích může být tzv. morální hazard nebo nepříznivý výběr.¹¹

1.2 Pojem veřejný statek

„Trh je neosobní agent. Nebere zřetel na potřeby, pokud nejsou signalizovány cenami, a zásluhy uznává jedině tehdy, jsou-li prodejně.“

P. Thomson

P. Thomson přesně vystihuje charakteristiku statků. Obecné statky jsou definovány jako souhrn určitého zboží nebo služeb poskytovaných za účelem uspokojení potřeb občanů, někdy je také nazýváme statky veřejné potřeby. Pro tyto statky je charakteristické to, že jsou obchodovatelné na trhu a mají svou určitou cenu, za kterou si je lidé kupují na určitém území, v určitou dobu za daných podmínek.

⁹ JUREČKA, V. a kol., *Mikroekonomie*, s. 335.

¹⁰ Srov. HOŘEJŠÍ, B., SOUKUPOVÁ, J. aj., *Mikroekonomie*, s. 507.

¹¹ DOHNALOVÁ, Z., *Mikroekonomie I.: studijní pomůcka pro distanční studium*, str. 187.

Veřejné statky tuto vlastnost nemají. Jsou specifickou skupinou. Nemůžeme přesně určit, kolik jich máme vyrobit a kolik se jich přesně prodá na daném území, v určitém čase. Dochází k selhání trhu, které může napravit jenom vláda daného státu, proto dochází na trhu k tzv. tržnímu selhání a existenci černého pasažera.¹²

Veřejný statek je zvláštním typem statku a vyznačuje se specifickými vlastnostmi. Jsou pro něj typické zejména dva základní rysy. Prvním rysem je **nedělitelnost ve spotřebě**. Znamená to, že když bude jednotlivec používat určitou věc, nemůžeme mu zabránit v její spotřebě, není nijak omezena její funkčnost ani použitelnost. Tento statek může v podstatě spotřebovávat kdokoli, je poskytován všem bez rozdílu. Je tady však jedno nebezpečí a to, že když bude vyšší poptávka než nabídka po těchto statcích, hrozí snížení kvality daných statků. Druhým rysem je **nevylučitelnost ze spotřeby**. U této vlastnosti je zcela nemožné vyloučit určité občany z daného státu při používání statků, které jsou jim k dispozici. Tyto statky jsou občanům poskytovány většinou zdarma (např. služby policie, hasičů, veřejné osvětlení).¹³

1.3 Základní dělení veřejných statků

Statky se dělí podle mnoha kritérií. Z ekonomického hlediska je lze dělit podle toho, zda jde o čistě veřejný statek nebo smíšený statek.

Čisté veřejné statky

Čisté veřejné statky jsou statky kolektivní spotřeby. Jejich spotřeba je automatická. Jsou to všechny druhy statků, které splňují dané podmínky – nedělitelnost, nevylučitelnost, nezmenšitelnost ze spotřeby. Typickým zástupcem tohoto statku je veřejná správa, požární ochrana, veřejné osvětlení, armáda.¹⁴

Smíšené veřejné statky

Smíšené veřejné statky mají jinou podobu než čisté veřejné statky. Společným znakem obou typů statků je kolektivní spotřeba. Nicméně mají ještě i rozdílné znaky. Prvním z nich je dělitelnost. Je možné přesně určit podíl jednotlivců na jejich spotřebě, lze je ocenit a dokážeme určit uživatelský poplatek za jejich používání, to znamená, že se přesně určí cena za jednotku spotřeby.

¹² Srov. JUREČKA, V. a kol., *Mikroekonomie*, s. 325.

¹³ Srov. MACÁKOVÁ, L. a kol., *Mikroekonomie – repetitorium*, s. 184.

¹⁴ Srov. ŠPALEK, J., *Veřejné statky. Teorie a experiment*, s. 16.

Dalším rysem je bezesporu kvalita, která ovšem není dělitelná mezi jednotlivce – např. u systému školství je systém vzdělávání stejný pro všechny žáky, bez rozdílu.

Tyto statky lze také rozdělit z hlediska jejich spotřeby na statky fakultativní a přikázané. U statků **fakultativních** si daný jedinec sám určí, zda chce statky opravdu využívat či nikoliv. U této možnosti má možnost výběru. Může se rozhodnout z několika variant. Například jakou si zvolí školu, zda bude využívat možnosti městské hromadné dopravy, jaké zdravotnické zařízení navštíví.

Druhou možností smíšených statků jsou statky **přikázané**, což znamená, že tyto statky někdo přikazuje. V tomto případě je přikazuje stát, jsou určeny zákonem. Stát každému občanovi tento statek nařídí, občan musí dbát na jeho nařízení, a nesmí pravidlo porušit. Statky přikázané jsou pevně dané na území každého státu a musí se povinně dodržovat. Do této kategorie patří především vzdělání, kdy každý člověk má přesně určenou dobu na povinnou školní docházku.¹⁵

1.4 Dělení statků podle původu

Dalším dělením statků je dělení podle původu. Podle tohoto dělení se statky člení na volné a ekonomické.

Volné statky

První skupinou statků dělených podle původu jsou statky volné. Volné statky jsou každému člověku přístupné bez omezení, to znamená, že každý je může využívat a to zdarma. Nemají žádnou tržní hodnotu. Typickým příkladem těchto statků je vzduch, který dýcháme (nemůžeme změřit, kolik vzduchu ještě máme k dispozici), voda ve volné přírodě (nikdo nám nepřikazuje, kolik vody můžeme vypít, protože je volně dostupná).¹⁶

Ekonomické statky

Na trhu najdeme převážně více statků ekonomických než volných. Ekonomické statky se vyskytují mnohem častěji. Vystupují zde jako zboží či služby, které jsou produktem ekonomických činností. Za tyto statky musí občané platit, což znamená, že pořízení takového statku vyžaduje určitý výdaj ze strany občana.

¹⁵ Srov. PEKOVÁ, J., PILNÝ, J. a JETMAR, M., *Veřejná správa a finance veřejného sektoru*, s. 51-53.

¹⁶ Srov. PEKOVÁ, J., PILNÝ, J. a JETMAR, M., *Veřejná správa a finance veřejného sektoru*, s. 49.

Ekonomické statky se člení do několika oblastí:

A) Podle charakteru spotřeby a financování

Do této skupiny se řadí především soukromé statky, které mají povahu individuální spotřeby. Jejich základními rysy jsou dělitelnost spotřeby, vylučitelnost ze spotřeby a zmenšitelnost spotřeby. Soukromé statky lze rozdělit na:

- **Spotřební** - dělí se na statky krátkodobé a dlouhodobé spotřeby. Statky krátkodobé spotřeby jsou takové, s nimiž se setkáváme v každodenním životě, a slouží k přímé spotřebě, jedná se převážně o potraviny. Na rozdíl od toho statky dlouhodobé spotřeby jsou trvanlivé, jedná se o různé druhy domácích spotřebičů – např. lednička, pračka.
- **Kapitálové** – tyto statky slouží k další výrobě jednotlivých druhů výrobků. Firmy dbají na to, aby měly dostatek kapitálových statků a mohly vyrábět dostatečný počet výrobků. Mezi kapitálové statky se řadí především výrobní stroje a zařízení, vysokozdvizné vozíky.

B) Podle vzájemného vztahu

Podle tohoto kritéria se statky dělí na substituty a komplementy.

- **Substituty** – jsou to statky, které mají navzájem podobné vlastnosti a mohou se nahrazovat – např. mléčná nebo hořká čokoláda. Je jedno, kterou z nich si zvolíme, ale užitek pro spotřebitele je vždy stejný.
- **Komplementy** – jsou to statky, které se navzájem doplňují – to znamená, že když je užíván jeden statek, druhý ho doplní, aby vše bylo ucelené, vše musí tvořit jeden soubor – např. náušnice. Musíme mít obě dvě, aby byl vztah kompletní.¹⁷

¹⁷ Srov. PEKOVÁ, J., PILNÝ, J. a JETMAR, M., *Veřejná správa a finance veřejného sektoru*, s. 49.

C) Podle institucionálního hlediska

Podle institucionálního hlediska se statky dělí na čisté tržní, čisté netržní a polotržní.

- **Čisté tržní statky** – získají se koupí na trhu, jejich cena je na trhu sjednávána také podle nabídky a poptávky.
- **Čisté netržní statky** – jejich cena je pevně stanovena, takové ceně se říká daňová, neprocházejí trhem a nemají žádnou cenu, o jejich produkci se nerozhoduje přímo na trhu, ale produkci může stanovit stát.
- **Polotržní statky** – někdy se jim také říká nečisté, procházejí trhem, ale jejich cena může být určena v podobě maximální nebo minimální ceny.

D) Podle geografického hlediska

Podle geografického hlediska se statky dělí na národní, regionální a lokální.

- **Národní** - tyto statky jsou specifické tím, že je využívají občané celého státu. Mají z nich užitek všichni občané. Do této kategorie statků patří např. vzdělávání.
- **Regionální** - využívají je převážně občané jednotlivých regionů v daném státě.
- **Lokální** - využívají je občané určité lokality. Za lokalitu se považuje určitá obec nebo sdružení obcí. Tyto statky se smí používat jenom na tom místě, kde je to výslovně dovoleno danou obcí.¹⁸

Posledním druhem veřejných statků, jsou statky **globální**. Jde o statky, které mají celosvětový význam, přičemž však zatím nejsou předmětem celosvětové péče. Za takový statek můžeme považovat – např. mořskou faunu, životní prostředí, jadernou bezpečnost, boj proti nemocem AIDS.¹⁹

¹⁸ Srov. PEKOVÁ, J., PILNÝ, J. a JETMAR, M., *Veřejná správa a finance veřejného sektoru*, s. 50-51.

¹⁹ JUREČKA, V. a kol., *Mikroekonomie*, s. 326.

EKONOMICKÉ

1. Podle charakteru spotřeby a financování

Soukromé - spotřební
kapitálové

2. Podle vzájemného vztahu

substituty
komplementy

3. Podle institucionálního hlediska

čisté tržní
čisté netržní
polotržní

4. Podle geografického hlediska

národní
regionální
lokální
globální

PODLE ZPŮSOBU FINANCOVÁNÍ

1. Soukromé – financovány ze soukromých zdrojů (rozpočty).
2. Veřejné – jsou financovány veřejnou volbou (Parlament, obec, kraj).

Obr. 1 – Klasifikace statků²⁰

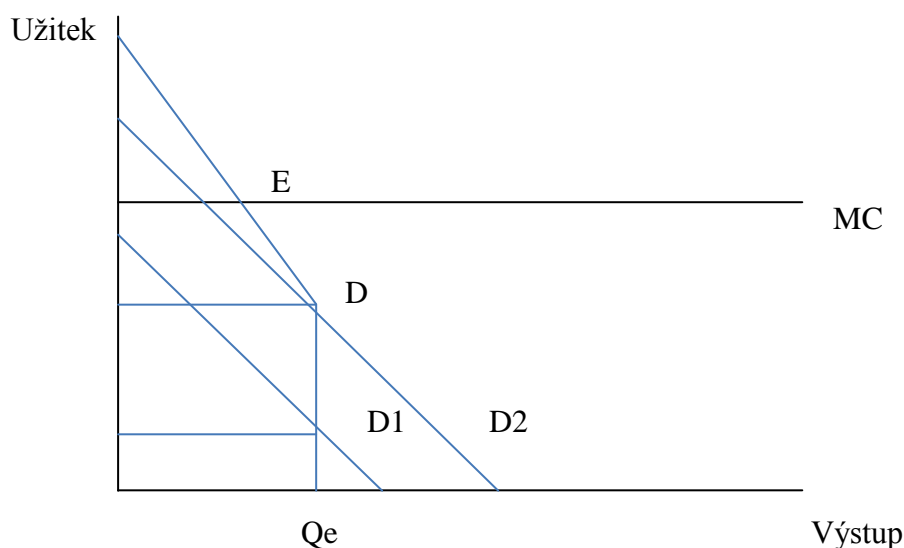
1.5 Optimální množství veřejného statku

Není lehké zjistit, jaké množství veřejných statků má být poskytováno. Při dané situaci se musí určit optimální množství. Optimální množství veřejných statků se zjistí rovnicí $MU=MC$. V praxi to znamená srovnání mezního užítku a mezních nákladů určitého veřejného statku. V případě veřejného statku tato rovnice vyjadřuje, jak každý subjekt ohodnotí určitou jednotku výstupu. Celkový mezní užitek se potom vypočítá jako součet ohodnocení všemi subjekty, které daný statek používají.

U soukromých statků je mezní užitek měřen jen pro jednoho spotřebitele, jako užitek, který spotřebitel získává a poté si sám ohodnotí, jestli byl s daným statkem spokojen či nikoliv. Hlavním rozdílem hodnocení mezi veřejným a soukromým statkem

²⁰ PEKOVÁ, J., PILNÝ, J. a JETMAR, M., *Veřejná správa a finance veřejného sektoru*, s. 50 (vlastní práce).

tedy je skutečnost, že u veřejného statku jeho užitek hodnotí každý subjekt a u soukromých statků mezní užitek měří sám spotřebitel.²¹

Graf 1 – Optimální množství veřejných statků²²

Graf č. 1 vyjadřuje optimální množství veřejného statku. Jedná se o konkrétní statek, který vláda poskytuje občanům. Křivka D1 popisuje poptávku prvního a křivka D2 poptávku druhého. Q_e znamená množství veřejných statků a D je křivka ochoty zaplatit veřejné statky. Optimální varianta je, když množství Q_e bude takové, aby pokrylo vynaložené náklady na jeho výrobu.

1.6 Jednotlivá rizika v oblasti poskytování veřejných statků

V souvislosti s poskytováním veřejných statků existuje mnoho rizik. Mezi dvě nejznámější patří riziko černého pasažéra a riziko věžňova dilematu.

Černý pasažér

Pojem černého pasažéra se váže se dvěma hlavními vlastnostmi veřejných statků a to jsou **nedělitelnost a nevylučitelnost ze spotřeby**. Je možno se s nimi setkat převážně u smíšených statků. Černý pasažér je osoba, která se snaží nějakým způsobem vyhnout placení za spotřebu daného statku v naději, že náklady s jeho poskytováním

²¹ MACÁKOVÁ, L. a kol., *Mikroekonomie – repertorium*, s. 184.

²² MACÁKOVÁ, L. a kol., *Mikroekonomie – repertorium*, s. 185 (upraveno autorem).

uhradí někdo jiný, a v jistotě, že není možné být ze spotřeby tohoto statku vyloučen.²³ Například hasiči budou muset uhasit dům i tomu jedinci, který se označuje jako černý pasažér, policie bude muset tomuto jedinci pomoci v nouzi, stejně tak jako se jedinci nemůže zakázat vstup do určitého veřejného prostranství – např. do parků.²⁴

Holman určil jasnou definici pro černého pasažera. Ve své knize označuje černého pasažera jako člověka, u kterého neexistuje způsob, jak ho „chytit“, protože se tyto lidé nedají vyloučit ze spotřeby.²⁵

Věžňovo dilema

Jako věžňovo dilema se označuje určitá hra. Používá se v situaci poskytování veřejných statků. Založil ji matematik A. W. Tucker. Podle Tuckera jde o hru dvou osob – vězňů, kteří jsou drženi za zločin, který spáchali. Žalobce však nemá důkaz na to, aby vězně usvědčil.²⁶

V této situaci mají věžňové obvykle 3 možnosti řešení:

Zvolím si jako příklad dva vězně. První vězeň se jmenuje Tomáš, druhý Martin.

- První situace nastává, když se ani jeden z vězňů dobrovolně nepřizná, že zločin spáchal. Martin ani Tomáš na sebe nic navzájem neprozradí. V tomto případě následuje pro oba, trest ve výši 2 roky.
- Druhá situace nastává v době, pokud se oba přiznají, že zločin spáchali, tady následuje trest ve výši 7 let odnětí svobody. Dochází k ní tehdy, pokud se Martin s Tomášem dobrovolně přiznají, že zločin spáchali.
- Třetí a poslední možnost nastává tehdy, pokud se přizná první vězeň Tomáš, a druhý Martin bude mlčet. Z toho vyplývá, že když vězeň Tomáš bude spolupracovat a vězeň Martin bude mlčet, pak Tomáš za svoji výhodu, že promluvil, dostane trest ve výši 1 roku a Martina za to, že se nechtěl přiznat, čeká trest v délce 10 let.²⁷

²³Srov. HOŘEJŠÍ, B., SOUKUPOVÁ, J. aj., *Mikroekonomie*, s. 507.

²⁴ STRECKOVÁ, Y., MALÝ, I. a kol. *Veřejná ekonomie pro školu i praxi*.

²⁵ HOLMAN, R., *Mikroekonomie. Středně pokročilý kurz*, s. 522-523.

²⁶ Srov. FRANK, R. H., *Mikroekonomie a chování*, s. 258.

²⁷ Srov. JUREČKA, V. a kol., *Mikroekonomie*, s. 226-228.

Vězeň A	Vězeň B	
	přizná se	nepřizná se
přizná se	vězeň A - 7 let	vězeň A - 1 rok
	vězeň B - 7 let	vězeň B - 10 let
nepřizná se	vězeň A - 10 let	vězeň A - 2 roky
	vězeň B - 1 rok	vězeň B - 2 roky

Obr. 2 – Vězňovo dilema²⁸

Hru vězňovo dilema lze použít i v souvislosti s poskytováním veřejných statků. Ukazuje dva rozdíly, se kterými se setkáváme ve světě. Prvním způsobem je spolupráce a druhým nespoupráce neboli zrada. Na této hře je jasně ukázáno, že ne vždy se musí spolupráce vyplatit.

1.7 Zabezpečování statků veřejným a soukromým sektorem

V oblasti veřejného sektoru jsou statky zajišťovány pomocí veřejných rozpočtů a fondů. Největší význam se klade na občany daného státu a jejich užitek. Veřejné statky v této oblasti se zajišťují především pomocí neziskových organizací, státních a komunálních podniků, spoluprací se soukromoprávními neziskovými organizacemi nebo také založením společného podniku.²⁹

V případě soukromého sektoru je zabezpečení jiné. Část nákladů na poskytování veřejných statků je hrazena ze soukromých zdrojů. Jedná se zde především o dary. Další možností je prodej vedlejších produktů.³⁰

1.8 Příklady veřejných statků v České republice

Jak již bylo vysvětleno v předchozím textu, veřejné statky jsou takové statky, za které občané v daném státě nemusí nic platit, jsou poskytovány zdarma. Typickým příkladem je školství, zdravotnictví, církev, policie, hasiči, armáda, veřejná doprava, telekomunikace.³¹ Některé statky jsou vybrány a následně popsány v dalším textu.

²⁸ JUREČKA, V. a kol., *Mikroekonomie*, s. 228.

²⁹ PEKOVÁ, J., PILNÝ, J. a JETMAR, M., *Veřejná správa a finance veřejného sektoru*, s. 56-58.

³⁰ Srov. MACÁKOVÁ, L. a kol., *Mikroekonomie*, s. 226.

³¹ PEKOVÁ, J., PILNÝ, J. a JETMAR, M., *Veřejná správa a finance veřejného sektoru*, s. 304.

Zdravotnictví

Na území České republiky existují státní i soukromá zdravotnická zařízení. Jejich úkolem je poskytovat zdravotnické ošetření a zdravotnickou péči všem, bez rozdílu věku. V současnosti se zabývá strategiemi na podporu zdravého života ve státě. K těmto programům patří převážně strategie proti alkoholismu a protidrogová strategie. Od ledna 2008 se ve zdravotnictví zavedly povinné poplatky. Zdravotnictví efektivně funguje pod záštitou Ministerstva zdravotnictví České republiky.³²

Církev

Církev v České republice tvoří jednotlivé diecéze. Podstatou církve je především pomoci potřebným, kteří se dostali do složité životní situace a neumějí se s ní vypořádat. Mohou to být finanční problémy, existenční problémy, zdravotní problémy. Kvůli těmto situacím zakládá církev v České republice svoje zdravotnická zařízení, kde poskytuje péči občanům. V našem státě existuje několik druhů církví – např. katolická, římskokatolická, evangelická.³³ Církve fungují pod záštitou Ministerstva kultury České republiky.

Policie ČR

Policie ČR slouží veřejnosti ve zvlášť nebezpečných situacích. Jejím úkolem je ochránit bezpečnost osob a majetku na území daného státu, snižovat kriminalitu a trestnou činnost, zajišťovat veřejný pořádek, odhalovat trestné činy, projednávat přestupky. Funguje pod záštitou Ministerstva vnitra České republiky. V jednotlivých krajích ČR má svoje okrsky.³⁴

Hasiči

Základním posláním hasičského záchranného sboru je chránit životy těch, kteří se dostanou do nebezpečí s ohněm, pomáhají při poskytování pomoci, různých živelných katastrofách, jako jsou povodně. Hasičský záchranný sbor tvoří základní složku tzv. integrovaného záchranného systému. Stejně tak jako Policie ČR i hasiči mají svoje

³² www.czech.cz [online] [cit. 2012-11-25] . Dostupné z : <http://www.czech.cz/cz/66216-princip-fungovani-zdravotnictvi>.

³³ www.cirkev.cz [online] [cit. 2012-11-25] . Dostupné z : <http://www.cirkev.cz/cirkev-v-cr/>.

³⁴ www.policie.cz [online] [cit. 2012-11-25]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/o-nas-policie-ceske-republiky-policie-ceske-republiky.aspx>.

okrsky v jednotlivých krajích po celé republice. Hasičský záchranný sbor funguje pod záštitou Ministerstva vnitra České republiky.³⁵

Armáda

Armáda ČR tvoří nejvýznamnější složku ozbrojených sil. Hlavním úkolem armády je bránit Českou republiku proti napadení ze strany okolních států. V čele stojí prezident republiky, její součástí je hradní stráž a Vojenská kancelář prezidenta republiky. Od roku 1999 je česká armáda součástí ozbrojených sil NATO. Armáda funguje pod záštitou Ministerstva obrany České republiky.³⁶

³⁵ www.hzscr.cz [online] [cit. 2012-11-25] . Dostupné z : <http://www.hzscr.cz/clanek/zakladni-poslani-hasicskeho-zachranneho-sboru-cr-224110.aspx>.

³⁶ www.army.cz [online] [cit. 2012-11-25]. Dostupné z : <http://www.army.cz>.

2 VYBRANÝ VEŘEJNÝ STATEK - ŠKOLSTVÍ

Ve druhé části práce je popsán a analyzován veřejný statek – školství. Školství patří mezi nejdůležitější odvětví veřejného sektoru. Česká republika je jedním ze států s nejnepělejším vzdělávacím systémem.

Za prvního zakladatele pedagogiky a později školství u nás můžeme nazývat J. A. Komenského. Ve své *Didaktice analytické* říká: „Správně vyučovati znamená způsobovati, aby se žák učil s chutí, hbitě a důkladně.“³⁷

2.1 Historie školství v českých zemích

Uvádí se, že české školství vzniklo již v **10. století**, spolu se vznikem prvního českého státu. První vzdělávací instituce v této době sloužily převážně církvi. Do této doby byly školy pouze obecné. Zlom nastal až v roce 1348, kdy byla založena první vysoká škola na území dnešní České republiky – Karlova univerzita, která nese název po jejím zakladateli Karlu IV.

Později v **18. století**, konkrétně roku **1774** byla zavedena povinná školní docházka, kterou zavedla císařovna Marie Terezie. Platila pro všechny děti ve věku od 6 do 12 let. Na našem území byly zavedeny 3 typy škol – triviální, hlavní a normální. Tyto školy měly za úkol zabránit tomu, aby se ve školách vyskytovala negramotnost. Jejich posláním bylo poskytnout vzdělání všem, bez rozdílu. Nezáleželo na tom, zda lidé pocházeli z bohatší či chudší sociální vrstvy.

Novou etapou bylo období **od poloviny 19. století**. V této době nastalo několik významných změn v oblasti školství. Prvním důležitým faktorem byla skutečnost, že se na školách začalo vyučovat novým vyučovacím jazykem - latinou, který se do té doby na školách nepoužíval. Další novinkou bylo zavedení povinné zkoušky na konci každé školní docházky, říkalo se jí maturitní zkouška.

Střední školy ukončené maturitní zkouškou byly pro studenty výhodné, měli lepší vyhlídky na budoucí zaměstnání. Ten student, který absolvoval maturitní zkoušku, měl výhodnější podmínky pro lepší uplatnění. Dále byla na českém území zřízena první dívčí škola – gymnázium, která umožňovala studium pouze dívkám. Chlapci nesměli školu navštěvovat. Škola nesla název Minerva.

³⁷ Srov. KASPER, T., KASPEROVÁ, D., *Dějiny pedagogiky*, s. 178.

V období od roku **1918-1948** se zavedením studia dívek vzrostl celkový počet studentů na všech úrovních škol a vznikla již druhá univerzita na českém území – Masarykova univerzita v Brně.³⁸

Situace školství **po roce 1918** byla příznivá. Vznikl samostatný československý stát a ve vzdělávací soustavě nastaly významné převraty. Existovalo pouze několik vyhlášek a ustanovení, podle kterých se školství řídilo. Významným zákonem v této době byl malý školský zákon, který vyšel v roce 1922 a obsahoval různá ustanovení. Na školách se muselo povinně vyučovat náboženství, vyučovacím jazykem byla čeština a slovenština, počet žáků ve třídách mohl být maximálně 60.³⁹

Školství v současnosti

Školství je nyní označováno jako nejrozsáhlejší oblast v české společnosti. Nárok na vzdělání má každý občan, bez rozdílu. Nezáleží na pohlaví, vyznání. Toto právo má podle Listiny základních práv a svobod každý.

Stát dbá na to, aby se co nejrychleji vyvíjel a měl vzdělané obyvatelstvo a stal se tak vyspělou zemí.⁴⁰

2.2 Legislativa v oblasti školství

Nejdůležitějším dokumentem, podle kterého se školství řídí, je Listina základních práv a svobod. V článku 33 Listiny základních práv a svobod najdeme následující ustanovení: „Každý má právo na vzdělání. Školní docházka je povinná po dobu, kterou stanoví zákon. Všichni občané mají právo na bezplatné vzdělání na základní, střední škole, podle možností občanů také na vysokých školách. Zřizovat jiné školy než státní a vyučovat na nich lze jen za podmínek stanovených zákonem, na takových školách se může vzdělání poskytovat pouze za úplatu. Zákon stanoví, za jakých podmínek mají občané při studiu právo na pomoc státu.“⁴¹

Školství není zakotveno jen v Listině základních práv a svobod, ale také se řídí nařízeními, vyhláškami a předpisy, které určuje Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy.

³⁸Srov. PRŮCHA, J., *Pedagogická encyklopedie*, s. 39-44.

³⁹Srov. KASPER, T., KASPEROVÁ, D., *Dějiny pedagogiky*, s. 198-200.

⁴⁰ Srov. NAHODIL, F., *Ekonomika veřejného sektoru*, s. 50.

⁴¹ www.psp.cz [online] [2012-11-27]. Dostupné z : <http://www.psp.cz/docs/laws/listina.html> . Usnesení předsednictva České národní rady ze dne 16. prosince 1992, o vyhlášení ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součásti ústavního pořádku České republiky, článek 33.

Nejdůležitějším zákonem v této oblasti je zákon č. 561/2004 Sb. ze dne 24. září 2004. Jedná se o Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání. Jeho posláním je především upravovat předškolní, základní, střední, vyšší odborné a jiné vzdělávání ve školách či jiných školských zařízeních, stanovuje podmínky, za nichž se vzdělávání uskutečňuje. Jsou v něm zakotveny zásady a cíle vzdělávání, na kterých je školství postaveno – např. je poskytováno všem občanům na území České republiky podle základního ustanovení, nepřipouští žádnou diskriminaci, je bezplatné, každý občan má právo na to, aby se vzdělával po celý svůj život, protože tím se rozvíjí jeho osobnost, vědomosti a znalosti. Dále stanovuje rámcové vzdělávací programy, podle kterých probíhá výuka, tzn. každá škola v České republice vyučuje podle svých osnov, má různé podmínky pro své studenty. Posledním důležitým bodem je podmínka, aby všechny školy na našem území povinně vyučovaly českým jazykem, který je jazykem národním. Ukládá rovný přístup k lidem s určitým druhem postižení, stanovuje orgány státní správy a samosprávy a uděluje jim příslušné kompetence a dbá na správné financování školství v České republice.⁴²

Dalšími zákony a vyhláškami, podle kterých se legislativa řídí, jsou zejména:

- Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů,
- Zákon č. 179/2006 Sb., o ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů,
- Zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách, ve znění pozdějších předpisů,
- Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících, ve znění pozdějších předpisů,
- Zákon č. 18/2004 Sb., o uznání odborné kvalifikace a jiné způsobilosti státních příslušníků zemí Evropské unie, ve znění pozdějších předpisů,
- Vyhláška č. 438/2006 Sb., která stanovuje výkony ústavní a ochranné výchovy ve školských zařízeních, ve znění pozdějších předpisů.

⁴² Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů.

2.3 Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen MŠMT) je ústředním orgánem státní správy. Stará se o školská zařízení v oblasti základního, středního a vysokého sektoru. K jeho pravomocem patří také výzkum a vývoj, mezinárodní spolupráce, celoživotní vzdělávání, problematika dětí a mládeže, tělesná výchova a sport. MŠMT se stará o ministerstva a o jednotlivé orgány státní správy. Jedná se zejména o Ministerstvo obrany České republiky, které má záštitu nad vojenskými školami a Ministerstvo vnitra České republiky, které má záštitu nad policejními školami. Logo MŠMT je zobrazeno na konci této práce (příloha č. 1).

Mezi jeho hlavní úkoly patří především zkoumání problematiky v oblasti školství a následně její analyzování, aby se zjistil problém, který má být vyřešen a určilo se vhodné opatření pro jeho řešení. Stará se o to, aby byla vytvořena dobrá mezinárodní spolupráce mezi ostatními členskými státy Evropské unie.⁴³

Samosprávu ve školství zajišťují:

➤ Obce

Působí na úrovni samostatné působnosti. Zajišťují nejčastěji vzdělávání na úrovni mateřských a základních škol. Jsou povinné zajistit dobré podmínky pro vzdělávání těch dětí, které mají trvalý pobyt na jejím území.

➤ Kraje

Fungují na úrovni samostatné působnosti – kraj vykonává všechna rozhodnutí sám bez pomoci nebo přenesené působnosti pomocí odborů školství. Na rozdíl od obcí zajišťují kraje vzdělávání na úrovni středních a vysokých škol.⁴⁴

2.4 Stupně vzdělávací soustavy

Do vzdělávací soustavy patří mateřské školy, základní školy, střední školy, vyšší odborné školy, vysoké školy a jiné instituce, jako jsou konzervatoře, umělecké a jazykové školy. Kompletní vzdělávací soustava je zobrazena ve schématu, které je přílohou práce (příloha č. 2).

⁴³ www.msmt.cz [online] [cit. 2012-11-27] .Dostupné z: <http://www.msmt.cz/ministerstvo>.

⁴⁴ Zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů.

2.4.1 Mateřské školy

Mateřské školy dříve nezapadaly do systému školství, ale byly považovány jako zařízení na výchovu dětí. Nyní podle Zákona o předškolním, základním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, jsou mateřské školy považovány jako školy, a tím náleží do školského systému. V České republice mají velkou tradici. Obvykle toto zařízení navštěvují děti ve věku od 3 do 6 let. Mateřská škola není povinná pro všechny děti v daném státě. Rodiče si mohou sami vybrat, jestli své dítě do mateřské školy dají či nikoliv. Některé děti předškolní zařízení nenavštěvují, rodiče si je nechávají doma. Děti v předškolním zařízení získají mnoho zkušeností a znalostí, jsou v jiném kolektivu, což je důležité při nástupu na základní školu. Mateřské školy zřizují nejčastěji kraje a církve.

2.4.2 Základní školy

Základní školy tvoří druhý stupeň vzdělávání. Stanovují povinnou školní docházku, která je 9 let. Věk žáků obvykle bývá mezi 6. a 15. rokem. Základní škola následuje hned za školou mateřskou. V České republice je tvořena dvěma stupni – prvním stupněm a druhým stupněm základní školy. První stupeň je tvořen první až pátou třídou, druhý stupeň šestou až devátou třídou. Základní školy mohou být s různým zaměřením např. s rozšířenou výukou jazyků, s rozšířenou hudební výchovou, se zaměřením na sportovní činnosti. Nejčastějším zřizovatelem základních škol jsou obce.

Základní školy stanovují povinnost tzv. **povinné školní docházky**. Povinnou školní docházku stanovuje zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, vyšším odborném a jiném vzdělávání. Přesně se jedná o § 36, který stanovuje, že povinná školní docházka trvá po dobu 9 let, od 6 let a nejpozději do 17 let žáka. Vztahuje se na občany České republiky, ale také na občany jiného státu Evropské unie, kteří pobývají na území České republiky.⁴⁵

⁴⁵ Zákon č. 561/2004 Sb. O předškolním, základním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů.

2.4.3 Střední školy

Dalším typem škol je škola střední. Navazuje na povinnou školní docházku. Za poslední roky došlo k mnoha změnám v oblasti středních škol. Vznikly nové obory a různá zaměření studia. U nás existují dva typy středního vzdělávání – střední vzdělávání s maturitní zkouškou, střední vzdělávání s výučním listem. Zřizovatelem středních škol jsou nejčastěji kraje.

Střední vzdělávání s maturitní zkouškou – je nejvyhledávanější střední školou. Její délka je stanovena na 4 roky. Žák po úspěšném absolvování školy získá osvědčení – maturitní vysvědčení. Tyto školy se rozdělují na dva typy: **odborné, všeobecné**. Do odborných jsou řazeny např. obchodní akademie, zdravotnické školy, strojírenské školy. Na těchto školách studenti probírají učivo podle oboru dané školy, je zde předpoklad, že žák po vystudování školy půjde pracovat do oboru, který vystudoval. Dalším typem jsou školy všeobecné. Do této skupiny patří především gymnázia a lycea. Tyto školy jsou většinou všeobecné, zaměřené na všechny předměty. Gymnázium není zaměřeno na odborné předměty. Rozlišují se tři typy gymnázií: čtyřleté, šestileté a osmileté. Po absolvování si žák může vybrat obor, o který má zájem a chtěl by ho v budoucnu vykonávat. Předpokladem pro oba typy škol je dosažení základního vzdělání a úspěšné složení přijímacích zkoušek. Po vystudování střední školy se může uchazeč hlásit na vysokou školu.

Střední vzdělání s výučním listem – uchazeč ho získá úspěšným zakončením určité formy studia, která obvykle trvá 3 roky. Studium je ukončeno získáním výučního listu. Tento typ školy umožňuje studentům pohybovat se více v praxi, než je tomu u středních škol s maturitní zkouškou. Na rozdíl od středních škol zájem o učiliště postupně klesá. Žák s výučním listem se nemůže přihlásit na vysokou školu, protože nemá dostatečnou kvalifikaci. Existuje zde možnost, že si student k výučnímu listu doplní vzdělání, které bude ukončeno maturitní zkouškou.

2.4.4 Vyšší odborné školy

Dříve byly připojeny k pomaturitnímu vzdělávání, ale od roku 1995 se staly samostatnými vzdělávacími subjekty. Obvyklá délka studia je 2 až 3 roky. Nejsou zahrnuty do školské soustavy. Do těchto škol chodí studenti, kteří se chtějí dozvědět odborné rady a zkušenosti související s jejich povoláním, které vykonávají v běžném

životě. Jde tedy především o praktické než teoretické znalosti. Po jejich ukončení dostane student titul Dis. Tento titul se obvykle dává za jméno. Povinně se na těchto školách musí platit školné. Zřizovatelem je obvykle kraj nebo soukromý subjekt, ale neposkytuje je MŠMT.

2.4.5 Vysoké školy

Dalším typem jsou školy vysoké. Na vysokou školu se uchazeč může hlásit teprve tehdy, až projde všemi stupni školského vzdělávání. Vysoké školství má dva základní studijní programy. Prvním z nich je bakalářský a magisterský studijní program, druhým potom vědecký studijní program – doktorský. Po úspěšném ukončení bakalářského, magisterského nebo vědeckého studijního programu obdrží student určitý titul, který se dává obvykle před jeho jméno. Vysokou školu si student volí buď podle toho, jaký obor ho baví a zajímá nebo podle absolvované střední školy. Důležitým kritériem pro přijetí uchazeče na vysokou školu je řádné ukončení středoškolského vzdělání a úspěšné složení přijímacích zkoušek. Nejčastějším zřizovatelem vysokých škol je stát.

Vysoká škola je specifická tím, že ji student nemusí studovat pouze denním studiem (prezenčně), což znamená, že student do školy dochází každý den a plní jednotlivé zadané úkoly, ale také dálkovým studiem (kombinovaně), kdy student danou školu studuje a při ní vykonává ještě jinou vedlejší výdělečnou činnost, do školy nedochází každý den, jako u prezenční formy studia, ale pouze v jednotlivých intervalech.

2.4.6 Další instituce ve vzdělávací soustavě

Mezi další instituce ve vzdělávací soustavě patří::

- **Konzervatoře** – instituce, které svým studentům poskytují vzdělání v oblasti tance, hudby, zpěvu. Studium je zakončeno zkouškou.
- **Základní umělecké školy** – instituce, které svým studentům poskytují informace a poznatky převážně v uměleckých oborech.
- **Jazykové školy** – instituce, jejichž studium je zaměřeno na výuku cizích jazyků. Obvykle trvají jeden rok, po jejich ukončení získá absolvent certifikát o absolvování jazykové školy.

2.5 Rámcové vzdělávací programy

Rámcové vzdělávací programy jsou vymezeny pro každý stupeň vzdělávacích institucí. Jedná se o rámce nebo osnovy, které nám určují obsah vzdělávání žáků ve školských zařízeních, rozsah vyučovacích hodin v jednotlivých předmětech, povinné pomůcky a učebnice, které bude žák potřebovat ke studiu. Důležitým kritériem u těchto programů je také způsob ukončení jednotlivého vyučovaného předmětu podle daného rámce. Žáci musí mít dostatečné podmínky pro správnou výuku.

V současné době se všechny školy v České republice řídí rámcovými vzdělávacími programy. Na jejich správné formulaci je postaveno dobré jméno a pověst každé školy. Jednotlivé rámcové vzdělávací programy upravuje, stanovuje a vydává MŠMT, zároveň musí splňovat přísná kritéria – musí být kopií učiva na školách, které bude odpovídat množství, rozsahu a stupni výuky – např. na základní škole nemůže být stejný rámec jako na střední škole, na každé se probírá jiné učivo a jiná forma výuky.

Vedle rámcových vzdělávacích programů existují také školní vzdělávací programy, které má každá škola přesně stanoveny a jejich důležité náležitosti stanovuje ředitel příslušné školy nebo školského zařízení a podle typu školy je možno školní vzdělávací programy měnit. Každý může do nich nahlížet a pořizovat si z něj kopie.⁴⁶

2.6 Netradiční formy výuky

Netradiční formy výuky se v České republice vyskytují velice často. V současnosti již škola není jenom o tom, aby žáci seděli ve třídách, vzorně poslouchali svého učitele a měli striktně určeno, co mají a nemají dělat. Dnešní doba s sebou přináší nové styly učení. Jednou z metod je **kooperace**. Tato metoda spočívá ve skupinové spolupráci. Každá skupina má určitý počet žáků, kteří musí plnit jednotlivé úkoly, které jim vyučující zadá. Je založena na komunikaci žáků a na jejich vzájemné spolupráci.

Další formou výuky je **týmová spolupráce**. Tento typ výuky je v dnešní době velice rozšířený. Žáci se rozdělí do skupin, stejně jako u metody kooperace a plní zadané úkoly. V závěru jednotlivé skupiny mezi sebou soutěží, která je nejlepší.

Tyto formy výuky jsou určitým zpestřením. Pro zpestření používají multimédia, aplikace, prezentace.⁴⁷

⁴⁶ Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů.

⁴⁷ Srov. PRŮCHA, J., *Pedagogická encyklopedie*, str. 200-202.

3 VYSOKÉ ŠKOLY V ČESKÉ REPUBLICE

Ve třetí části práce jsou porovnány veřejné a soukromé vysoké školy v České republice z pohledu několika kritérií. Podle zákona č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, vyšším odborném a jiném vzdělávání je vysoká škola považována za poslední stupeň školské soustavy. Jejím hlavním cílem je poskytnout uchazečům kvalifikované vzdělání.⁴⁸

Vysoké školy v České republice jsou členěny podle dvou kritérií. Prvním kritériem je **typ studia**. Do tohoto dělení se řadí vysoké školy univerzitního a neuniverzitního typu. Druhým kritériem je dělení podle **vlastnictví**, zde se vysoké školy člení na veřejné, soukromé a státní.

Podle typu studia:

- **vysoké školy univerzitního typu** - školy poskytují svým studentům vzdělání v bakalářském, magisterském nebo doktorském studijním programu, zároveň s tím provádí výzkumnou činnost, člení se na fakulty.
- **vysoké školy neuniverzitního typu** - školy uskutečňují převážně bakalářské studijní programy, nečlení se na fakulty.⁴⁹

3.1 Vzdělávání na vysokých školách

Podle vlastnictví se vysoké školy dělí na veřejné, soukromé a státní.

3.1.1 Veřejné vysoké školy

Uskutečňují převážně bakalářské, magisterské a doktorské studijní programy

Výhody veřejné vysoké školy

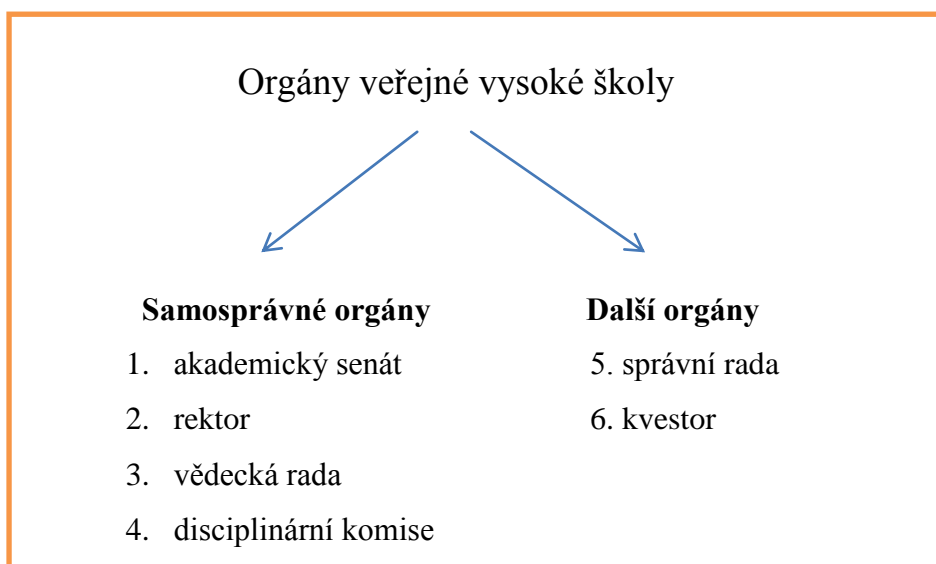
- neplatí se školné,
- jsou dotovány státem,
- možnost pokračování v dalším studijním programu,
- dlouhý historický vývoj,
- rozšířené studijní obory.

⁴⁸ Zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů.

⁴⁹ Zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Nevýhody veřejné vysoké školy

- velký počet studentů na škole,
- větší anonymita studentů,
- starší vybavení školy,
- chybí individuální přístup ke studentům.

Obr. 3 Orgány veřejné vysoké školy⁵⁰

Obr. 3 znázorňuje orgány veřejné vysoké školy, které se dělí na samosprávné orgány a další orgány. Mezi samosprávné orgány se řadí akademický senát, rektor veřejné vysoké školy, vědecká rada nebo disciplinární komise. Do dalších orgánů patří správní rada a kvestor.

Financování veřejné vysoké školy

Jak již bylo uvedeno v předchozím textu, na veřejné vysoké škole studenti neplatí školné, proto jsou veřejné vysoké školy financovány především pomocí dotací ze státního rozpočtu. Malé částky poté získává ze své hospodářské činnosti a také z projektů, které vysoká škola realizuje – např. projekty Evropské unie. Veřejná vysoká škola si každoročně sestavuje svůj rozpočet, podle kterého hospodaří. Ten později předkládá ministerstvu.

⁵⁰ Zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Každá veřejná vysoká škola vlastní určitý majetek, povinně zakládá rezervní fond, který slouží ke krytí nepříznivých situací, stipendijní fond nebo fond odměn.⁵¹

3.1.2 Soukromé vysoké školy

Soukromá vysoká škola oproti veřejné vysoké škole není financována ze státního rozpočtu. Převážnou část peněžních prostředků na správný rozvoj školy si soukromá vysoká škola musí sehnat sama, část může být poskytnuta jako dotace od Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. Tyto dotace dostává soukromá vysoká škola převážně na své studenty a také na provozování akreditovaných studijních programů, vědeckou a výzkumnou činnost.⁵²

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy může soukromým vysokým školám udělovat akreditace podle stanovených podmínek. Jestliže soukromá vysoká škola tyto podmínky nedodrží, nemůže na škole uskutečňovat daný studijní program.

Výhody soukromé vysoké školy

- individuální přístup ke studentům,
- lepší vybavení a pomůcky pro výuku,
- zajímavá nabídka studijních oborů,
- menší počet studentů,
- orientace na praxi.

Nevýhody soukromé vysoké školy

- platí se školné,
- jsou dotovány převážně soukromými subjekty, částečně státem,
- krátká působnost,
- poplatky za nadstandardní služby.

⁵¹ Zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

⁵² Zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Obr. 4 Schéma vedení soukromé vysoké školy⁵³

Obr. 4 znázorňuje schéma vedení soukromé vysoké školy. Na prvním stupni je uveden zakladatel školy, představuje nejvyšší článek ve schématu. Na druhém stupni se nachází ředitel školy, následuje rektor školy a kvestor školy. Na nejnižším stupni schématu se nacházejí jednotlivé ústavy a kabinety.

3.1.3 Státní vysoké školy

Do skupiny státních vysokých škol se řadí především školy **vojenské a policejní**.

Oba typy škol poskytují vzdělávání na bakalářském, magisterském a doktorském stupni studia. Nemají právní subjektivitu.

- **školy vojenské** – na vojenských školách studují především chlapci, kteří se věnují vojenské činnosti a chtěli by v ní i nadále pokračovat jako ve svém budoucím povolání, fungují pod záštitou Ministerstva obrany České republiky a jsou financovány ze státního rozpočtu.
- **školy policejní** – školy policejní poskytují vzdělání především studentům, kteří se budou chtít v budoucnu věnovat této profesi. Policejní školy fungují pod záštitou Ministerstva vnitra České republiky a jsou financovány ze státního rozpočtu.⁵⁴

⁵³ Schéma vedení soukromé vysoké školy (vlastní práce).

⁵⁴ Zákon č. 111/998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Výhody státní vysoké školy

- studium zdarma,
- studenti dostávají ubytování a stravování zdarma po celou dobu studia,
- úhrada cestovného,
- velká možnost vedlejších aktivit při studiu (různé druhy sportů),
- možnost získání odborných kvalifikací,
- zdravotní péče zdarma,
- odborná praxe v oboru – kvalitní příprava na budoucí povolání.

Nevýhody státní vysoké školy

- více přihlášených studentů než přijatých = vysoká konkurence,
- nízký počet státních škol v České republice (pouze 2),
- náročné fyzické a psychické přijímací zkoušky,
- povinnost nosit uniformy pro danou profesi.

Financování státní vysoké školy

Státní vojenské školy jsou financovány pouze ze státního rozpočtu, pod záštitou Ministerstva obrany České republiky. Státní policejní školy jsou financovány ze státního rozpočtu, pod záštitou Ministerstva vnitra České republiky.

V České republice existují pouze dvě státní vysoké školy: Univerzita obrany, která má sídlo v Brně a Policejní akademie České republiky, která má sídlo v Praze.

3.2 Příklady státních vysokých škol v České republice

Univerzita obrany v Brně

Univerzita obrany byla založena v roce 2004 Ministerstvem obrany České republiky. Studentům poskytuje všechny typy studijních programů, které jsou převážně vojenského, ekonomického, manažerského a zdravotnického zařízení. Studium je možné studovat prezenční i kombinovanou formou.

Univerzita obrany se řadí do skupiny vysokých škol univerzitního typu, je rozčleněna na fakulty. Jejím hlavním úkolem je připravit studenty pro potřeby

bezpečnosti a ochrany státu. Studenti na této škole jsou připravováni na působení v zahraničních misích.⁵⁵

Policejní akademie České republiky

Policejní akademie České republiky byla založena v roce 2004 Ministerstvem vnitra České republiky. Poskytuje všechny typy studijních programů, které připravují studenty pro výkon budoucího povolání u Policie České republiky. Studenti mohou na policejní akademii studovat prezenční i kombinovanou formou výuky. Je zařazena do skupiny škol univerzitního typu. Akademie poskytuje svým studentům možnost pobytu v zahraničí, v rámci zahraničního programu Erasmus.⁵⁶

⁵⁵ www.unob.cz [online] [cit. 2012-12-14]. Dostupné z: <http://www.unob.cz/Stranky/default.aspx>.

⁵⁶ www.polac.cz [online] [cit. 2012-12-14]. Dostupné z: <http://www.polac.cz/g2/index.php?rozbalmenu/4>.

4 ANALÝZA VEŘEJNÝCH A SOUKROMÝCH VYSOKÝCH ŠKOL V ČESKÉ REPUBLICĚ

Kapitola analyzuje vysoké školství v České republice.

4.1 Celkové počty škol v České republice

V této části jsou porovnány převážně veřejné a soukromé vysoké školy. První část zachycuje všechny typy škol v celé České republice, ve druhé části je výběr omezen pouze na vysoké školy v Olomouckém kraji.

Tab. 1 Počty jednotlivých škol a jejich žáků v jednotlivých stupních vzdělávání v celé ČR

Druh školy	2008/2009		2009/2010		2010/2011		2011/2012	
	Počet škol	Počet žáků	Počet škol	Počet žáků	Počet škol	Počet žáků	Počet škol	Počet žáků
Mateřské školy	4 694	298 394	4 714	310 741	4 770	325 309	4 931	342 521
Základní školy	3 688	784 622	3 681	763 550	3 683	760 396	4 111	794 642
Střední školy	1 456	567 861	1 450	522 706	1 441	536 478	1 384	501 220
Konzervatoře	18	3 535	17	3 435	17	3 405	16	3 368
Vyšší odborné školy	184	28 027	184	28 749	182	29 800	182	29 335
Vysoké školy	73	369 619	73	389 231	73	396 307	71	392 429

Zdroj: Český statistický úřad [online] [cit. 2013-02-15]. Dostupné z :

<http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/p/3301-12>. (upraveno autorem).

V tabulce č. 1 jsou uvedeny všechny vzdělávací instituce v České republice, za období 4 let, od roku 2008 do roku 2012. V jednotlivých sloupcích jsou popsány počty žáků a počty škol na jednotlivých úrovních.

Z tabulky je možno vyčíst zvýšený počet **mateřských škol** od roku 2008 do roku 2012. Za čtyři roky se počet mateřských škol zvýšil o 237. Celkový počet žáků v mateřských školách se neustále zvyšuje, z tohoto důvodu roste i počet mateřských škol. Stav žáků se zvýšil o 44 127.

U **základních škol** byla situace výrazně odlišná než u mateřských. V roce 2008/2009 bylo v České republice 3 688 základních škol a celkový počet žáků byl 784 622. V dalším roce se snížil počet základních škol, klesl i počet žáků. V roce 2010/2011 se počet škol ještě zvýšil o 2 podle předcházejícímu roku, ale počet žáků klesl o cca 3000. V posledním roce počet žáků i počet škol dosáhl maxima.

U **středních škol** došlo ke změně. Počet středních škol se za období čtyř let snížil o 72, počet žáků kolísal v jednotlivých letech. V roce 2008/2009 navštěvovalo střední školy celkem 567 861 žáků, v roce 2009/2010 se snížil počet žáků o 45 155, v dalším roce došlo k nárůstu počtu žáků o 13 772, v posledním roce počet žáků opět poklesl.

V tabulce je ukázána situace u **konzervatoří**. Počet konzervatoří se za čtyři roky snížil, a sice o 2. S postupným ubýváním konzervatoří se snižují i počty jejich žáků.

Vyšších odborných škol byl v prvním i druhém roce stejný počet 184. Ve třetím roce se situace změnila, ubyly 2 vyšší odborné školy, ale počet studentů se začal zvyšovat. Z tabulky vyplývá, že o vyšší odborné školy je neustále velký zájem.

U **vysokých škol** je situace odlišná oproti středním školám. V tabulce jsou uvedeny počty vysokých škol v celkovém součtu, jak veřejné, tak i soukromé. Jejich počet byl v prvním roce 73, i v dalších dvou letech zůstala situace beze změny. V posledním roce klesl počet vysokých škol o 2. S klesajícím počtem škol se zvyšuje počet jejich studentů, který je cca 26 600.

4.2 Veřejné a soukromé vysoké školy v České republice

Veřejné a soukromé školy v České republice se rozdělují podle několika kritérií.

Tab. 2 Počet veřejných a soukromých vysokých škol

Rok	Veřejné vysoké školy	Soukromé vysoké školy	Celkem
2008/2009	26	47	73
2009/2010	26	47	73
2010/2011	26	47	73
2011/2012	26	45	71

Zdroj: Český statistický úřad [online] [cit. 2013-02-15] .Dostupné z:

http://www.czso.cz/cz/cr_1989_ts/1208.pdf .

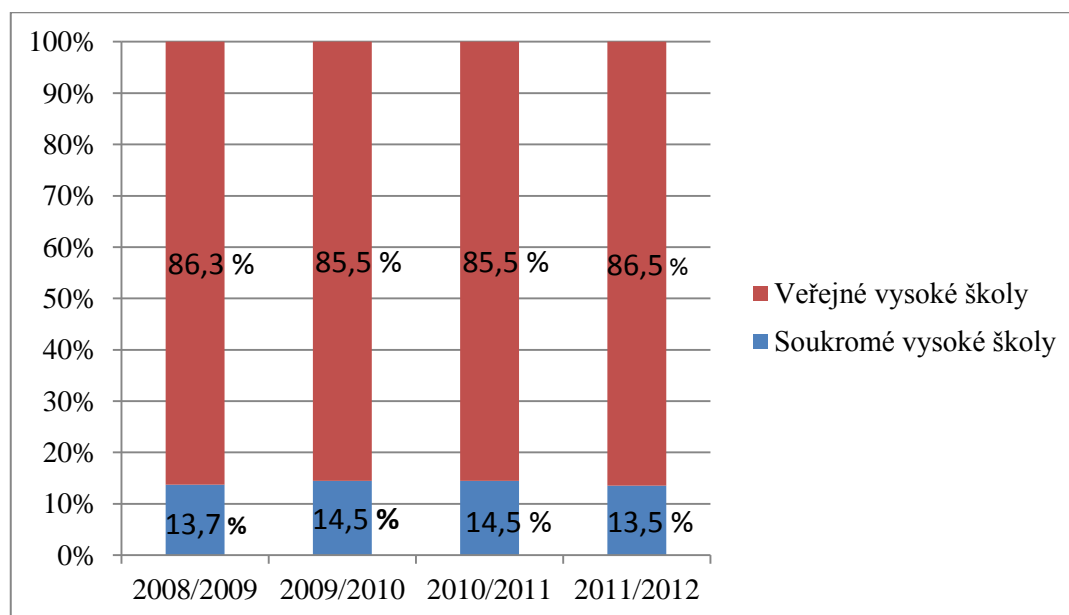
Tabulka č. 2 ukazuje porovnání veřejných a soukromých vysokých škol na území České republiky v jednotlivých letech. Počty veřejných vysokých škol se v průběhu jednotlivých let nemění, zatímco počet soukromých vysokých škol zůstává po dobu tří let neměnný, ale v roce 2011/2012 jejich souhrn klesl o 2 soukromé vysoké školy. Tato situace je způsobena tím, že veřejné vysoké školy jsou financovány z rozpočtu státu, zatímco soukromé vysoké školy jsou financovány jednotlivými soukromými subjekty, proto se jejich počet liší. Na celkovém součtu vysokých škol v tabulce č. 2 je situace zobrazena.

Soukromé vysoké školy jsou také částečně financovány ze školného, které platí studenti, proto se školy snaží získat co nejvíce studentů, aby rozpočet školy nebyl ztrátový.

Tab. 3 Celkové počty žáků na vysokých školách na území ČR

Rok	Veřejné vysoké školy	Soukromé vysoké školy
2008/2009	318 960	50 659
2009/2010	332 874	56 357
2010/2011	338 883	57 424
2011/2012	339 295	53 134

Graf 2 Celkové počty žáků veřejných a soukromých vysokých škol na celém území České republiky

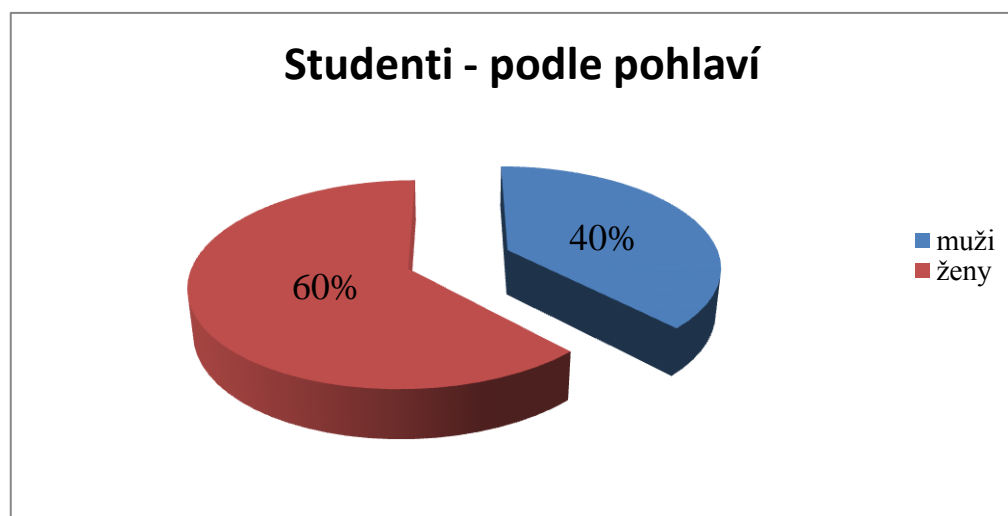
Zdroj: Vlastní zpracování dle Českého statistického úřadu [online] [cit. 2013-02-15]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/3A001B1DDD/\\$File/33011231.pdf](http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/3A001B1DDD/$File/33011231.pdf).

Na grafu č. 2 jsou zobrazeny celkové počty studentů na vysokých školách. Jsou zde studenti, kteří studují na veřejné vysoké škole a studenti studující na soukromé vysoké škole. Z grafu plyne, že na veřejných vysokých školách studuje více studentů než na soukromých. Je to způsobeno tím, že se obvykle veřejné vysoké školy člení na fakulty, zatímco soukromé vysoké školy jsou spíše školy menšího typu, které se na fakulty nečlení. Graf ukazuje, že veřejných vysokých škol je v České republice sice méně než těch soukromých, ovšem studuje na nich v celkovém souhrnu větší počet studentů.

Další informace, která je z grafu patrná je to, že celkový počet studentů na veřejných vysokých školách se od roku 2008 neustále zvyšuje, celkový počet studentů se zvýšil o 20 335 studentů. Za jednotlivé roky se jejich počet ani jednou nesnížil, což svědčí o tom, že zájem studentů o studium na veřejných vysokých školách neustále roste.

U soukromých vysokých škol je situace zcela odlišná. V prvním roce byl celkový počet studentů na hranici 50 659, ve druhém roce se jejich počet postupně zvyšoval, přesně o částku 5 698 studentů. Ve třetím roce se celkový počet studentů zase zvýšil o 1 067 studentů, ale v posledním roce byl značný pokles, přesně o 4 290 studentů. Tento pokles je způsoben tím, že v roce 2011/2012 byl úbytek soukromých vysokých škol v České republice, přesně o 2 školy, tím pádem se celkový počet studentů snížil.

Graf 3 Rozdělení studentů na všech typech vysokých škol **podle pohlaví** v roce 2011/2012

Zdroj: Vlastní zpracování dle Českého statistického úřadu [online] [cit. 2013-02-15]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/3A001B1DD9/\\$File/33011230.pdf](http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/3A001B1DD9/$File/33011230.pdf).

Graf č. 3 znázorňuje počet studentů na všech úrovních vysokých škol za rok 2011/2012. Celkový počet všech studentů je 392 429. Z toho je 219 627 žen a 172 802 mužů. Celkově to představuje 60 % žen a 40 % mužů. Z grafu je možno vyčíst, že na vysokých školách tedy studuje o 46 825 více žen než mužů. Tento rozdíl je způsoben několika faktory. Dle průzkumu Českého statistického úřadu bylo prokázáno, že ženy studují raději, jsou pečlivější, učení berou s větší vážností. Muži jsou na vyšší úrovni v ekonomickém postavení obyvatelstva, tzn. nechtějí pokračovat v dalším studiu na vysoké škole, ale raději dávají přednost zaměstnání a finanční jistotě.⁵⁷

Tab. 4 Počet cizinců na všech úrovních vysokých škol

Rok	2008/2009	2009/2010	2010/2011	2011/2012
Počet cizinců	31 218	34 552	37 688	38 942

Zdroj: Český statistický úřad [online] [cit. 2013-02-15] . Dostupné z:

[http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/3A001B1DD9/\\$File/33011230.pdf](http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/3A001B1DD9/$File/33011230.pdf).

Tabulka č. 4 ukazuje počty cizinců všech národností žijících a studujících na území České republiky. Údaje jsou zjištěné za čtyři poslední roky. Z tabulky se dá zjistit, že počty cizinců na vysokých školách stále rostou. Od roku 2008 do roku 2012 se jejich počet výrazně zvýšil o 7 724. Je to způsobeno hlavně přistěhovalci nebo dětmi cizinců, kteří se na našem území již narodili. Jejich celkový počet každý rok roste o několik tisíc.

Graf 4 Počet Čechů a cizinců na vysokých školách v roce 2011/2012

Zdroj: Vlastní zpracování dle Českého statistického úřadu [online] [cit. 2013-02-15]. Dostupné z

[http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/3A001B1DD9/\\$File/33011230.pdf](http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/3A001B1DD9/$File/33011230.pdf).

⁵⁷ [www.czso.cz](http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/3A001B1DD9/$File/33011230.pdf) Český statistický úřad [online] [cit. 2013-02-15]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/3A001B1DD9/\\$File/33011230.pdf](http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/3A001B1DD9/$File/33011230.pdf).

Graf č. 4 zobrazuje počty studentů, kteří jsou cizinci a studují na všech vysokých školách v celé České republice. Z celkového počtu studentů na všech vysokých školách 392 429 to bylo v roce 2011/2012 38 942 studentů. Z toho vyplývá, že na našem území studuje 9,92 % cizinců a 90,08 % Čechů. Dle předpokladů v každém dalším roce se jejich počet bude zvyšovat vlivem dalších imigrantů a počtu dětí narozených cizincům na území České republiky.

Členění studentů dle formy studia

Dalším kritériem, podle kterého se studenti všech vysokých škol dají rozdělit, je podle toho, zda student studuje na vysoké škole prezenčně nebo kombinovaně.

Tab. 5 Rozdělení studentů dle formy studia⁵⁸

Rok	Prezenční forma studia	Kombinovaná forma studia
2008/2009	264 304	109 209
2009/2010	277 184	116 396
2010/2011	283 486	117 097
2011/2012	284 558	107 871

Zdroj: Český statistický úřad [online] [cit. 2013-02-15]. Dostupné z:

http://vdb.czso.cz/vdbvo/tabparam.jsp?voa=tabulka&cislotab=VZD0030CU&&kapitola_id=17.

V tabulce č. 5 je naznačeno rozdělení studentů podle forem jejich studia. Prezenční studium volí většinou studenti, kteří jdou na vysokou školu hned po škole střední, nemají ještě žádné závazky a do školy docházejí každý den. Kombinovanou formu studia volí především ti, kteří už chodí do zaměstnání, mají určité závazky a do školy nemají čas docházet denně jako studenti prezenční formy studia.

Tabulka ukazuje údaje o prezenční a kombinované formě studia. Prezenční formu studia uplatňuje o polovinu více studentů než formu kombinovanou. Studentů prezenční formy neustále přibývá, za poslední čtyři roky se jejich počet zvýšil o 20 254. U kombinované formy jejich počet v prvních třech letech rostl, ale ve čtvrtém roce se jejich počet snížil o 9 226 studentů oproti předcházejícímu roku.

⁵⁸ Pozn. další studenti uplatňují tzv. distanční formu studia, kdy student pravidelně nedochází do školy, ale učí se doma prostřednictvím elektronické komunikace a do školy dochází jen na zkoušky.

Podle oborů jednotlivých vysokých škol nejvíce studentů studuje společenské vědy, na druhém místě jsou ekonomické vědy, na třetím technické a přírodní vědy, o další příčku se dělí pedagogické a lékařské fakulty a na dalších místech jsou právnické fakulty a fakulty umění.⁵⁹

4.3 Porovnání veřejných a soukromých škol v Olomouckém kraji

V této části jsou porovnány veřejné a soukromé vysoké školy v Olomouckém kraji.

Tab. 6 Počty jednotlivých škol a jejich žáků v jednotlivých stupních vzdělávání v Olomouckém kraji

Druh školy	2008/2009		2009/2010		2010/2011		2011/2012	
	Počet škol	Počet žáků	Počet škol	Počet žáků	Počet škol	Počet žáků	Počet škol	Počet žáků
Mateřské školy	358	19 594	360	20 296	367	21 037	369	22 028
Základní školy	306	50 699	304	49 215	305	48 610	301	48 677
Střední školy	100	36 379	100	35 981	100	34 482	100	32 185
Konzervatoře	0	0	1	106	1	106	1	109
Vyšší odborné školy	8	1 294	8	1 296	8	1 363	8	1 397
Vysoké školy	3	20 638	3	21 864	3	22 496	4	22 971

Zdroj: Český statistický úřad [online] [cit. 2013-02-15] .Dostupné z:

http://vdb.czso.cz/vdbvo/tabparam.jsp?voa=tabulka&cislotab=VZD0010PU_KR&&kapitola_id=17.

V tabulce č. 6 jsou uvedeny jednotlivé školy v Olomouckém kraji a počty žáků na těchto školách. Průzkum je uveden za čtyři roky. U **mateřských škol** se jejich počet každý rok zvyšuje, za poslední čtyři roky se zvýšil o 11 mateřských škol a počet žáků celkově vzrostl o 2434. Je to způsobeno převážně tím, že se v České republice zakládá více nových mateřských škol, protože přibývá počet nově narozených dětí a kapacity mateřských škol se musí rozšiřovat.

⁵⁹ www.czso.cz [online] [cit. 2013-02-15]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/t/FF0024D003/\\$File/w-3314a11.pdf](http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/t/FF0024D003/$File/w-3314a11.pdf).

U **základních škol** v Olomouckém kraji se jejich počet měnil v jednotlivých letech, stejně tak se měnil počet žáků, snížení je způsobeno tím, že klesl počet škol a i stejně tak se snížil i počet žáků na těchto školách. V roce 2008/2009 měl Olomoucký kraj nejvíce základních škol a v roce 2011/2012 naopak nejméně.

U **středních škol** se situace neměnila. Jejich počet zůstává stejný. V Olomouckém kraji je 100 středních škol. Ve vybraném období se snižuje počet žáků na středních školách o 4 194 studentů.

V Olomouckém kraji se nachází pouze jedna konzervatoř s uměleckým zaměřením, počet jejich žáků se výrazně nezměnil.

U **vyšších odborných škol** zůstává jejich počet nezměněn, stejně jako tomu bylo u konzervatoří, ale celkový počet žáků se zvyšuje. Za poslední čtyři roky se počet zvýšil o 103 studentů na Olomoucký kraj. Je to způsobeno převážně tím, že vyšší odbornou školu studují lidé při svém zaměstnání, chtějí si rozšířit svoji praxi, na kterou je vyšší odborná škola zaměřena.

4.3.1 Veřejné a soukromé vysoké školy v Olomouckém kraji

V následující části jsou popsány veřejné a soukromé vysoké školy na regionální úrovni – Olomoucký kraj.

Tab. 7 Celkové počty vysokých škol v Olomouckém kraji

Název	Počet	Počet studentů
Veřejné vysoké školy	1	20 919
Soukromé vysoké školy	3	2 083
Celkem	4	22 971

Zdroj: Český statistický úřad [online] [cit. 2013-02-15]. Dostupné z:

http://vdb.czso.cz/vdbvo/tabparam.jsp?voa=tabulka&cislotab=VZD4100PU_KR&&kapitola_id=17.

V Olomouckém kraji se nachází celkem 4 vysoké školy, z nichž 1 je veřejná, a 3 jsou soukromé. Celkový počet studentů na všech čtyřech vysokých školách dosáhl v roce 2011/2012 22 971 studentů.

Jediná veřejná vysoká škola, která se vyskytuje v Olomouckém kraji je Univerzita Palackého, sídlící v Olomouci. Studuje na ní celkem 20 919 studentů denního i kombinovaného studia. Zbytek studentů si rozdělují vysoké školy soukromé. Mezi

soukromé vysoké školy se řadí – Vysoká škola logistiky v Přerově, Vysoká škola podnikání v Jeseníku a Moravská vysoká škola v Olomouci.⁶⁰

Z tohoto průzkumu vyplývá, že Univerzita Palackého je největší univerzitou, proto na ni studuje velký počet studentů.

4.3.2 Podíl škol v Olomouckém kraji na celkovém počtu škol v České republice za rok 2011/2012

Tato část je zaměřena především na porovnání celkového počtu škol v České republice a jejich podílu v Olomouckém kraji.

Tab. 8 Podíl škol v Olomouckém kraji na celkovém počtu škol v České republice za rok 2011/2012

Druh školy	Česká republika	Olomoucký kraj	% vyjádření
Mateřské školy	4931	369	7,48%
Základní školy	4111	301	7,32%
Střední školy	1384	100	7,23%
Konzervatoře	16	1	6,25%
Vyšší odborné školy	182	8	4,40%
Vysoké školy	71	4	5,63%

Zdroj: Vlastní práce

Tabulka č. 8 ukazuje celkové podíly Olomouckého kraje na celkovém počtu všech úrovní škol v České republice za rok 2011/2012. U mateřských škol je procentuální vyjádření 7,48 %. Olomoucký kraj má 7,48 % mateřských škol z celé České republiky. U základních škol je procentuální vyjádření 7,32 %, u středních škol 7,23 %, u konzervatoří je rozdíl ve výši 6,25 % a u vyšších odborných škol 4,40 %. Dále se v České republice nachází celkem 71 vysokých škol, z nichž Olomoucký kraj má na svém území 4 vysoké školy z celkového počtu, tady představuje procentuální vyjádření 5,63 %.

⁶⁰ www.seznamskol.eu [online] [2013-03-05]. Dostupné z: <http://www.seznamskol.eu/typ/vysoka-skola/?kraj=olomoucky>.

ZÁVĚR

Téma mé práce bylo „Veřejné statky v České republice“. Tento pojem je v dnešní době velice aktuální. Veřejné statky označujeme jako jednu z forem tržního selhání. Jsou velice potřebné, jak pro stát, tak pro všechny občany.

Cílem mé práce byla analýza veřejných statků se zaměřením na konkrétní vybraný statek školství a jeho komparace v oblasti veřejného a soukromého sektoru. Při zpracování jsem použila tři metody: metodu deskripce, komparace, analýzy. Práci jsem si rozdělila do čtyř kapitol.

V první části jsem se zaměřila především na objasnění základních pojmů souvisejících s problematikou veřejných statků, jejich dělením, charakteristikou a financováním. Dále jsem se zabývala otázkou optimálního množství veřejných statků pro ekonomické subjekty a jejich riziky v oblasti poskytování veřejných statků. V posledním kroku jsem uvedla příklady konkrétních veřejných statků, které se nejčastěji vyskytují v České republice.

Ve druhé části jsem analyzovala konkrétní veřejný statek a to školství, jako jedno z nejdůležitějších odvětví v České republice. V této části jsem se zaměřila především na historii a současnost českého školství, legislativu v oblasti školství a důležité zákony, podle kterých se české školství řídí. V dalším kroku jsem se zaměřila na ústřední orgán státní správy, na Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, jednotlivé orgány, které nejčastěji zajišťují samosprávu v oblasti školství a jednotlivé stupně vzdělávací soustavy. V neposlední řadě jsem se zabývala otázkou rámcových vzdělávacích programů a netradičních forem výuky v České republice. Rámcové vzdělávací programy zdůrazňují hlavní kompetence a jejich provázanost se vzdělávacím oborem.

Ve třetí části práce jsem zaměřila především na oblast vysokého školství. Na veřejné, soukromé a státní vysoké školy, jejich výhody a nevýhody, správné rozpoznání řídicích orgánů. Dále jsem se zabývala způsoby financování vysokých škol a jejich odlišnostmi.

V poslední části jsem porovnávala pouze veřejné a soukromé vysoké školy, jak v České republice, tak v Olomouckém kraji. Na základě analyzovaných dat vyplývá, že se počet veřejných vysokých škol v České republice od roku 2008 do roku 2012 nezměnil, ale počet soukromých vysokých škol se snížil o 2. Dále je z těchto dat patrné, že na veřejných vysokých školách se počet studentů neustále zvyšuje, zatímco na soukromých vysokých školách se jejich počet snižuje. Dalším kritériem bylo rozdělení studentů podle pohlaví za rok 2011/2012. Z těchto dat jsem dospěla k názoru, že na obou typech vysokých škol studuje více žen než mužů, žen studuje 60 % a mužů 40 % z celkového počtu 392 429 studentů na všech typech vysokých škol. Na obou typech škol dochází k nárůstu počtu zahraničních studentů. Od roku 2008 do roku 2012 se jejich počet navýšil o 7 724 studentů. Z celkového počtu tedy tvoří studenti cizích národností 9,92 %. Posledním kritériem bylo rozdělení podle formy studia. Na vysokých školách převládá prezenční forma studia před ostatními formami studia.

Svůj průzkum jsem zaměřila nejen na Českou republiku, ale také na regionální úroveň. Předmětem zkoumání byl Olomoucký kraj. Kraj je rozdělen do 5 okresů, v nichž se nacházejí celkově 4 vysoké školy, z nichž 1 je veřejná a 3 soukromé. V Olomouckém kraji studuje celkem 22 971 studentů.

Na základě uvedených dat vyplývá, že v České republice máme celkem 71 vysokých škol, z nichž je 26 veřejných a 45 soukromých. Olomoucký kraj má ve svém obvodu pouze 4 vysoké školy. Dále jsem porovnávala rozdíl v celkovém počtu studentů na všech úrovních vysokých škol. V celé České republice studuje celkem 392 429 studentů, z nichž 22 971 studentů studuje v Olomouckém kraji, což činí vzhledem k celkovému počtu studentů na všech úrovních vysokých škol v České republice 5,85%. Zbytek studentů si mezi sebe dělí další kraje.

ANOTACE

Jméno a příjmení autora:	Monika Smičková
Instituce:	Moravská vysoká škola Olomouc
Název práce v českém jazyce:	Veřejné statky v České republice
Název práce v anglickém jazyce:	Public Goods in the Czech Republic
Vedoucí práce:	Ing. Jolana Kvíčalová
Počet stran:	53
Počet příloh:	2
Rok obhajoby:	2013

Klíčová slova v českém jazyce:

veřejný statek, tržní selhání, školská soustava, školství, vysoká škola, veřejný a soukromý sektor

Klíčová slova v anglickém jazyce: public good, market failure, school system, education system, university, public sector and private sector

Cílem bakalářské práce je analýza veřejných statků se zaměřením na konkrétní vybraný statek školství a jeho komparace v oblasti veřejného a soukromého sektoru. V práci jsou použity různé metody – komparace, dedukce, analýza. První část je věnována vysvětlení základních pojmů. Jsou zde uvedeny konkrétní příklady veřejných statků. Další část je věnována analýze konkrétního veřejného statku – školství, jeho historii, legislativě. V poslední části jsou znázorněny jednotlivé stupně vzdělávací soustavy. Na konci práce jsou porovnány soukromé a veřejné vysoké školy, jak v celé České republice, tak v Olomouckém kraji.

The goal of this bachelor thesis is the analysis of the public goods with focus on a specific public good – the education system – and its comparison in the public and private sector. Different methods are used in this thesis – comparison, deduction, analysis. The first part deals with the explanation of basic terms. Specific examples of public goods are stated here. The second part deals with the analysis of a specific public good – education system, its history, legislation. In the last part, each level of the education system is described. At the end of the thesis, private and public universities are compared both in the whole Czech Republic and in the region of Olomouc.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam literatury

1. DOHNALOVÁ, Z. *Mikroekonomie I*. 2.vyd. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně. 2007. 200 s. ISBN 978-80-7318-566-4.
2. FRANK, R.H. *Ekonomie*. 1.vyd. Praha: Grada Publishing, 2002. 804 s. ISBN 80-247-0471-4.
3. HOLMAN, R. *Mikroekonomie: středně pokročilý kurz*. 2.vyd. Praha: C.H.Beck, 2007. 592 s. ISBN 978-80-7179-862-0.
4. HOŘEJŠÍ, B., SOUKUPOVÁ, J. a kol. *Mikroekonomie*. 4. rozšířené vydání. Praha: Management Press, 2006. 573 s. ISBN 80-7261-150-X.
5. JUREČKA, V. a kol. *Mikroekonomie*. 1.vyd. Praha: Grada Publishing, 2010. 360 s. ISBN 978-80-247-3259-6.
6. KASPER, T., KASPEROVÁ, D. *Dějiny pedagogiky*. 1.vyd. Praha: Grada Publishing, 2008. 224 s. ISBN 978-80-247-2429-4.
7. MACÁKOVÁ, L. a kol. *Mikroekonomie*. 10.vyd. Slaný: Melandrium, 2007. 275 s. ISBN 978-80-86175-56-0.
8. MACÁKOVÁ, L. *Mikroekonomie – repetitorium*. 5.vyd. Slaný: Melandrium, 2007. 239 s. ISBN 978-80-86175-57-7.
9. MALÝ, I. *Veřejné statky a veřejně poskytované statky* [online], [cit. 2013-01-06] dostupné z http://www.econ.muni.cz/~ivan/xxx/subjects/ver_econ/statky2.doc
10. NAHODIL, F. a kol. *Ekonomika veřejného sektoru*. 2.vyd. Praha: VŠF, 2006. 104 s. ISBN 80-86754-05-7.
11. PEKOVÁ, J., PILNÝ, J. a JETMAR, M. *Veřejná správa a finance veřejného sektoru*. 3.vyd. Praha: ASPI, 2008. 712 s. ISBN 978-80-7357-351-5.
12. PRŮCHA, J. (ed.) *Pedagogická encyklopedie*. 1.vyd. Praha: Portál, 2009. 935 s. ISBN 978-80-7367-546-2.
13. REKTOŘÍK, J. a kol. *Ekonomika a řízení odvětví veřejného sektoru*. 2.vyd. Praha: Ekopress, 2007. 309 s. ISBN 978-80-86929-29-3.
14. SAMUELSON, P.A. *Ekonomie*, 2.vyd. Praha: Svoboda, 1995. 1011 s. ISBN 80-205-0494-X.
15. STRECKOVÁ, Y., MALÝ, I. A kol. *Veřejná ekonomie pro školu i praxi*. 1.vyd. Praha: Computer Press, 1998. 214 s. ISBN 80-7226-112-6.

16. Špalek, J. *Veřejné statky. Teorie a experiment*. 1.vyd. Praha: C.H.Beck, 2011. 204 s. ISBN 978-80-7400-353-0.
17. TULEJA, P., NEZVAL, P. a MAJEROVÁ, I. *Základy mikroekonomie*. 1.vyd. Brno: CP Books, 2005. 262 s. ISBN 80-251-0603-9.

Seznam elektronických zdrojů

18. Český statistický úřad – www.czso.cz.
19. Český statistický úřad [online] Celkové počty studentů na VŠ, dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/3A001B1DDD/\\$File/33011231.pdf](http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/3A001B1DDD/$File/33011231.pdf).
20. Český statistický úřad [online] Rozdělení studentů podle forem studia, dostupné z: http://vdb.czso.cz/vdbvo/tabparam.jsp?voa=tabulka&cislotab=VZD0030CU&&kapitola_id=17.
21. Český statistický úřad [online] Celkové podíly cizinců na VŠ, dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/3A001B1DD9/\\$File/33011230.pdf](http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/3A001B1DD9/$File/33011230.pdf).
22. Český statistický úřad [online] Počty jednotlivých škol a jejich žáků, dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/p/3301-12>.
23. Český statistický úřad [online] Počty škol v Olomouckém kraji, dostupné z: http://vdb.czso.cz/vdbvo/tabparam.jsp?voa=tabulka&cislotab=VZD0010PU_KR&&kapitola_id=17.
24. Český statistický úřad [online] Počty veřejných a soukromých vysokých škol v ČR dostupné z: http://www.czso.cz/cz/cr_1989_ts/1208.pdf.
25. Český statistický úřad [online] Studenti podle pohlaví na VŠ, dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/3A001B1DD9/\\$File/33011230.pdf](http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/3A001B1DD9/$File/33011230.pdf).
26. Český statistický úřad [online] Veřejné a soukromé VŠ v Olomouckém kraji, dostupné z: www://vdb.czso.cz/vdbvo/tabparam.jsp?voa=tabulka&cislotab=VZD4100PU_KR&&kapitola_id=17.
27. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy – www.msmt.cz.
28. Webové stránky armády České republiky – www.army.cz.
29. Webové stránky církví v České republice – www.cirkev.cz.
30. Webové stránky Hasičského záchranného sboru České republiky – www.hzscr.cz.
31. Webové stránky Policie ČR – www.policie.cz.

32. Webové stránky zdravotnictví v České republice – www.czech.cz.
33. www.polac.cz [online] Dostupné z: [://www.polac.cz/g2/index.phpprozbalmenu/4](http://www.polac.cz/g2/index.phpprozbalmenu/4).
34. www.psp.cz - usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., ze dne 16. prosince 1992 o vyhlášení listiny základních práv a svobod jako součást Ústavního pořádku České republiky, dostupné z: <http://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>.
35. www.seznamskol.eu [online] Dostupné z <http://www.seznamskol.eu/typ/vysoka-skola/?kraj=olomoucky>.
36. www.ucitelka.info [online] Dostupné z: www.ucitelka.info/ekonomie/trh-kapitalu.
37. www.unob.cz [online] Dostupné z: <http://www.unob.cz/Stranky/default.aspx>.

Zákony

38. Zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů.
39. Zákon č. 561/2004 Sb., ze dne 24. září 2004 o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů.

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obr. 1 Klasifikace statků	15
Obr. 2 Věžňovo dilema	18
Obr. 3 Orgány veřejné vysoké školy	30
Obr. 4 Schéma vedení soukromé vysoké školy	32

SEZNAM TABULEK

Tab. 1 Počty jednotlivých škol a jejich žáků v jednotlivých stupních vzdělávání v celé ČR	35
Tab. 2 Počet veřejných a soukromých vysokých škol	36
Tab. 3 Celkové počty žáků vysokých škol na území ČR	37
Tab. 4 Počet cizinců na všech úrovních vysokých škol	39
Tab. 5 Rozdělení studentů dle formy studia	40
Tab. 6 Počty jednotlivých škol a jejich žáků v jednotlivých stupních vzdělávání v Olomouckém kraji	41
Tab. 7 Celkové počty vysokých škol v Olomouckém kraji	42
Tab. 8 Podíl škol v Olomouckém kraji na celkovém počtu škol v ČR za rok 2011/2012	43

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1	Optimální množství veřejného statku	16
Graf 2	Celkové počty žáků na veřejných a soukromých vysokých školách na celém území ČR	37
Graf 3	Rozdělení studentů na všech typech vysokých škol podle pohlaví v roce 2011/2012	38
Graf 4	Počet Čechů a cizinců na vysokých školách v roce 2011/2012	39

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1 Logo Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy	54
Příloha 2 Schéma vzdělávací soustavy ČR	55

Příloha 1 Logo Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy

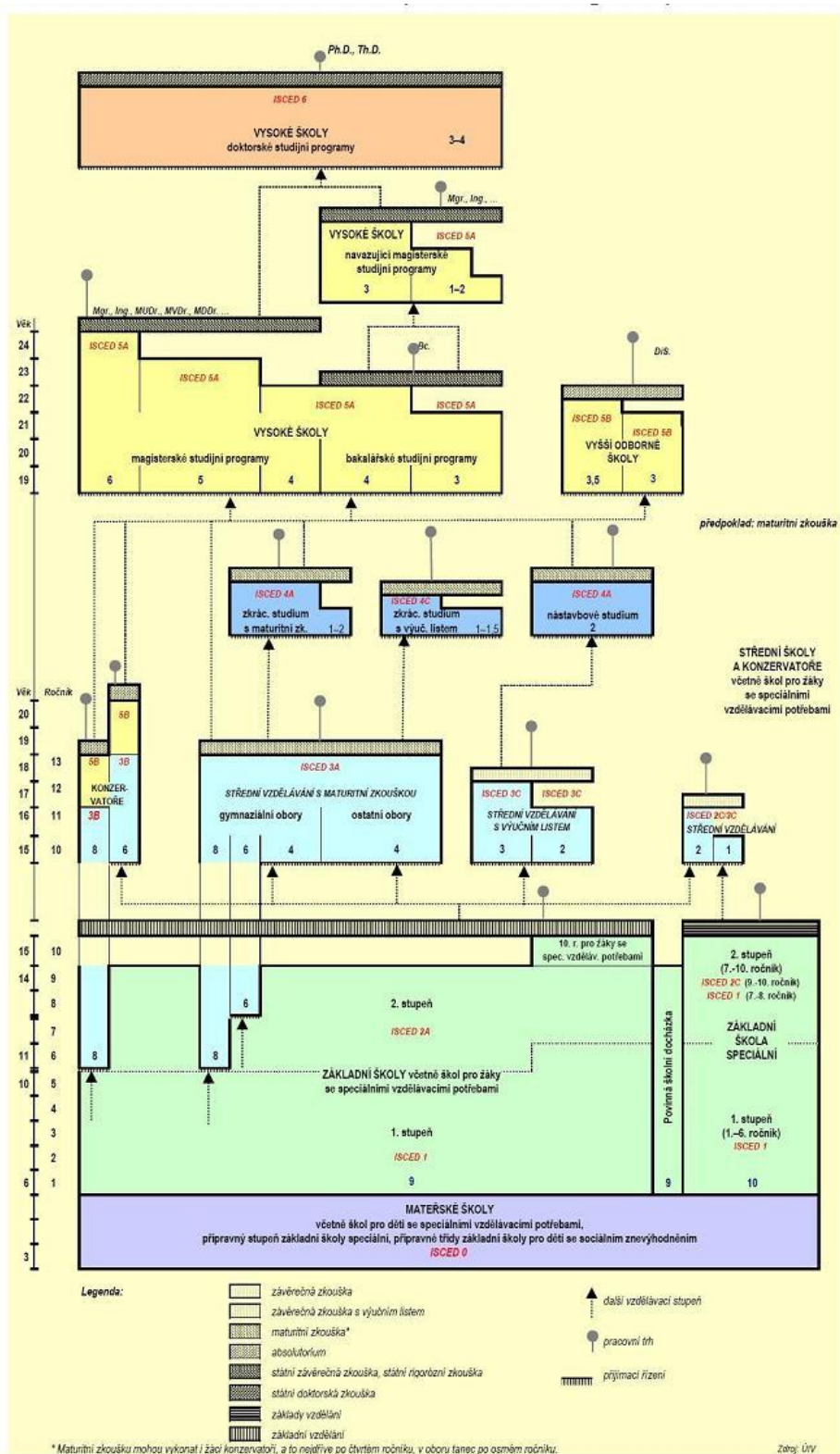

Zdroj: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, www.msmt.cz, [online]

[cit. 2013-03-16] Dostupné z:

<http://www.msmt.cz/pro-novinare/logo-msmt?highlightWords=logo+m%C5%A1mt>.

Příloha 2 Schéma vzdělávací soustavy České republiky

Zdroj: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy www.msmt.cz [online] [cit. 2013-03-16], Dostupné z: <http://www.uiv.cz/clanek/149/1731>.